

Institutiones Dialecticæ

Dieterich, Conrad

Giessæ Hessorum, 1611

Caput XXX. Distributio ex effectis est, cùm partes sunt effecta totius: hoc est, cùm totum quod distribuitur, est causa, partes verò distribuentes sunt effecta.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56580](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56580)

VI. Cùm ex imperfecta membrorum inductione integrum concluditur. ut, *Ille bene pronuntiat. Ergo est bonus Rhetor. Bene scribit. Ergo est bonus Grammaticus. Habet parietes & fundamentum. Ergo est domus.*

VII. Cùm ex unâ aut alterâ parte procedimus ad affirmationem aut negationem totius. ut, *In Philosophia sunt multa inutilia. Ergo tota Philosophia inutilis est. Dicitur aliâs Fallacia à dicto secundum quid ad dictum simpliciter.*

Sic fuit prima Distributionis primariæ species, sequitur altera.

CAPUT XXX.

I. Distributio ex effectis est, cùm partes sunt effecta totius: *hoc est*, cùm totum quod distribuitur, est causa, partes verò distribuentes sunt effecta.

Exempla.

Causæ totius.

Effecta, partes.
bene loquuntur,
bene dicunt,
bene differunt,
scribunt,
legunt.

Literarum Studiosi alii

Opificum alii

Consuunt calceos.
sarciunt,
stantes pinsunt,
mercaturam exercent.

Nautarum alii

Malos scandunt,
per foros cursant,
sentinam exhauriunt.

2. Distributio ex effectis fit vel in effecta efficientis; vel in materiata: vel

vel formata : vel finita : vel omnia
mul, aut aliqua.

[Ex effect. effic. *Conscientia mota vel absoluit vel demnat. Ex mater. Statuarius vel metallicas statuait, vel lapideas, vel eburneas, vel ligneas. Ex form. Metra aut circulum in plano format, aut triangulum, figuram aliam. Ex finit. Figulus vel pocula facit ad pedum, vel ollas ad coquendum, vel vasa alia ad usus. Ex pluribus: Colonus agrum colit, sulcos ducit, glebas tundit, ad familiam alendam curam convertit, &c. Per hujusmodi distributiones sunt populares minus perfectæ, ideoque ubi accuratius est definiendum, cum non habent, sed eæ, quæ sunt rerum æternarum ut generis in suas species, &c.]*

3. In illis autem Distributio generis in suas species excellit.

4. Genus est totum partibus essentiali, hoc est, quod omnem suam essentialitiam & naturam subjectis speciebus communicat. *Dicitur Græcè ὄλον καὶ γῶλον.*

[Genus accipitur 1. pro sexu, ut, cum dico: genus mulierinum. 2. pro familia, ut: illustri genere prognatus. 3. proprie pro specie, ut cum dico: multa sunt viventes, nera, id est, species. 4. pro superiori seu communi logo, &c. Alias significationes vide apud Keckerm. l. 1. §. 107. Hic accipitur pro notionē Logicā, quæ symbolice est rei generalis, seu, pro toto quod suam essentialitiam largitur: seu, cuius partes sunt species. Est itaq; symbolice causarum essentialium materia scil. & forma communis: ut se communicet speciebus, & species ipsas formas se communicando constituat, & ad eas se ut causa ad effectum habeat. Est autem Genus vel univocum vel æquivocum. Genus univocum est, quod speciebus & nomen & definitionem seve essentialitiam communicat. Dicitur aliàs & Synonymum ut, *Animal est genus univocum homini & bestia. Quæ*

nomen suum confert (vocatur enim utrumque animal) & definitionem (substantia sensus motusq; organici particeps) communicat; adeoq; ratio essentia utrobique est eadem. Estq; perfectum vel imperfectum seu Analogum. Genus univocum perfectum est, quod aequaliter speciebus essentiam & nomen confert, ut, bestia aequaliter leoni, pardo, lupo, equo, aribus, piscibus, reptilibus, &c. communicat utrumque, ita ut non plus sit leo, bestia, quam cancer, quam musca: Estq; vel summum vel subalternum. Summum est, quod aliud supra se genus non habet. Dicitur & Generalissimum. Subalternum est, quod modo genus, modo species est. Genus quidem huius: Species verò illius. [De his vide supra in præcognitis fol. 6.] Analogum est, quod nomen & essentiam speciebus inæqualiter per analogiam (secundum prius & posterius) communicat. ut, Bestia respectu brutorum perfectorum & imperfectorum est genus analogum, magis enim convenit perfectis quàm imperfectis: Leoni magis, equo, &c. quàm Zoophytis, quia sensus & motus organici magis in illis sunt. Genus æquivocum est, cuius nomen commune est speciebus, ratio verò substantia diversa. Dicitur & Homonymum. ut, Lupus æquivocè significat animal terrestre, quadrupes ululans, & piscem & sidus cœleste. His (pisci & sideri cœlesti) nomen quidem communicatur, sed non res & definitio.

§. Species est pars generis: (seu, pars generi subiecta, quæ omnem essentiam generis accipit & participat.)

[Sicut genus opponitur integro, ita species opponitur membro. Itaq; hic est differentia inter genus & integrum: membra & species.]

I. Genus de specie prædicari potest: Integrum de membro non potest. ut, rectè dico: Homo est animal: Non verò: Corpus est homo.

II. Positâ specie ponitur genus: Non verò posito membro ponitur integrum. ut, Valeat consequentia: Homo est. Ergo est animal. Non valet: Corpus habet. Ergo est homo.

III. Genus omnem essentiam subjectis speciebus communicat : Integrum verò à membris essentialibus accipit.

IV. Membra toti essentiam largiuntur ; Species verò à genere essentiam accipiunt. Est autem species vel univoca vel æquivoca. Species univoca est, quæ uni voco subicitur. Estq; perfecta vel imperfecta seu analogica. Perfecta est, quæ subicitur generi perfecto. Estq; subalterna vel specialissima : Subalterna est, quæ est species, ut interdum fiat genus. Specialissima est, quæ est deivida in alias species. Seu : quæ nunquam fit per se. Imperfecta seu analogica est, quæ subicitur generi analogico. Æquivoca est, quæ subicitur generi æquivoco. Hæc species enim sequuntur per se distributionem generis. Hæc accommodanda exempla, quæ modo in distributione generis proposita.]

6. Distributio Generis in species est, cum totum, quod distribuitur, sit Genus, partes verò distribuentes sit species.

Exempla inventionis.

Genus general.		Species subalt.
Argumentum est	_____	Artificiale.
vel		Inartificiale.
Essentia est vel	_____	Corporea.
		Incorporea.
Genus subalt.		Species subalt.
Animal est	_____	Homo.
		Bestia.
Elocutio est	_____	Tropus.
		Figura.
Nomen est	_____	Substantivum.
		Adjectivum.
Virtus est	_____	Prudentia, Fortitudo.
		Temperantia, Iustitia.

Genus subalt.

Species special.

Substantivum

Pater.

Filius.

Homo

Petrus.

Paulus.

Nonnunquam genus cum unâ tantum specie disponitur, & quidem simpliciter, ut: *Homo est animal. Grammatica est ars. Aquila est avis. Subjectum est argumentum modo quodam consentaneum Cerasus est arbor.* Si vero vocabula species propriè exprimentia desint, loca illorum formæ specierum adhiberi solent. Forma enim generi juncta speciem facit. ut, *Animal est vel rationale vel irrationale.*

Disputantur etiam quæstiones dubiæ argumento tertio ducto à Genere ad arguendam speciem. *Fortitudo, temperantia, prudentia, &c. est laudabilis. Quia virtus. Homo & bestia sunt motus & sensus capaces. Quia animalia. Tropus & Figura sunt exornatio orationis. Quia elocutio. Petrus & Paulus sunt rationales. Quia homines. Sacerdotibus est permittum conjugium. Quia omnibus hominibus.*

Vicissim à specie ad arguendum Genus. *Virtus in voluptatibus corporis mediocritatem observat. Quia temperantia. Aliqua virtus est propugnatrix justitia. Quia fortitudo. Aliquod animal est rationale. Quia homo. Iusti asseruntur in hac vitâ. Quia Abel occisus est.*

Exempla alia. *Christus ministros dedit Ecclesia, alios Apostolos, alios Prophetas, alios Evangelistas, alios Pastores, Doctores, &c. Eph. 4. Deus est spiritus, Joh. 4. Christus est Propheta, ibid. Pharisei sunt discipuli Moysis, Joh. 9.*

*Ardua per præcepta gloria vadit iter.
Hectora quis noisset felix si Troja fuisset?*

*Publica virtutis per mala facta via est.
Ars tua Typhi jacet, si non sit in æquore fluctus,
Sivaleant homines, ars tua, Phœbe jacet. Ovid.*

Nec Abraham, nec Isaac, nec Jacob, nec ceteri Sancti quicquam de rebus Ecclesia in terris sciunt. Affectus sunt ira, odium, metus, cupidus, livor, misericordia, Arist. Generis sunt hi CANONES.

I. Genus prædicatur de qualibet specie
& de omnibus, de quibus species aliqua e-
dem generis prædicatur: & quidem *συμ-
μως, non παρωνύμως.* ut, *Rectè dicitur. Equus
animal, quia animal est genus equi. Non rectè
Homo est virtus; Quia virtus non est genus
minis, sed accidens.*

II. Genus necessariò latius est speciebus
& plures unâ species complectitur, in quas
viditur, & ab omnibus simul junctis vicissim
arguitur.

III. Genus cum speciebus suis non con-
vertitur seu reciprocatur.

IV. Posito vel affirmato genere universali
omnes etiam ponuntur & affirmantur species
ut, *Omnes artes sunt conjunctæ. Ergo etiam
Rhetorica & Oratoria. Aristoteles omnes artes non
Ergo & Dialecticam tenuit.*

V. Posito vel affirmato Genere simpliciter
& indefinite, non quælibet species affir-
matur (nisi contingenter) ut, *Est animal. Ergo
est Leo. Is qui accedit, est homo. Ergo est
trus.*

VI. Negato vel remoto genere, negantur
& remouentur omnes species, ut, *Non est
arbor. Ergo etiam non est ficus. Extrema uniuersalis
non est Sacramentum. Ergo multo minus Non est
Testamenti Sacramentum.*

Cui adimitur genus, eidem & species ad-
mitur.

VII. Quicquid de genere communiter
dicitur

alitur vel negatur, id etiam de qualibet ejus
 specie dici vel negari necesse est. ut, *Animal*
 est substantia corporea, viva, sentiens. Ergo &
 homo & bestia. Virtus est habitus electivus,
 consistens in mediocritate. Ergo & *Justitia*, &
Temperantia, & *Liberalitas*, &c. est habitus ele-
 ctivus.

[Ratio est, quia genus omnem suam essentiam subjectis
 speciebus communicat: & nihil est in genere, quin idem sit in
 omnibus subjectis speciebus. Vbi tamen nota. Quædam de
 genere dici proprie: quæ non sunt communia specie-
 bus: ut, Genus est commune speciebus: non potest dici de
speciebus. *Animal est, quod constat ex homine & bestia: id*
non potest dici de Petro, Paulo, &c. Philippus Canonem se-
xtum sic effert: A superiori cum signo universali ad
inferius semper valet conseq. affirmative & negative.
 Huc pertinet etiam translatio hypotheseos ad thesin,
 quæ nihil aliud est, quàm argumentatio à genere ad speciem:
 ut, *Omnis seditiosus civis jure à Consule occiditur. Cajus*
Grachus fuit seditiosus civis. Ergo jure à Consule occisus est.
 Alias Genetis perfecti & imperfecti sunt hi Canones.
 I. Genus perfectum habet essentiam à speciebus omnibus
 distinctam. II. Prius est speciebus, naturâ & cognitione:
 ideoq. III. omnium est notissimum. IV. Non tollitur sub-
 latâ unâ specie: nec posito genere perfecto, necessario hac vel
 illa species ponitur. Tolle hominem, non statim sustulisti ani-
 mal. Pone animal, nec nisi contingenter ponis hominem.
 Genus imperfectum (analogum) I. non habet naturam
 à specie distinctam (sed significat omnia analogata, unum
 principaliter, alia prout sunt ad illud affecta) II. Præcipua
 speciei convenit per se, reliquis in ordine ad illam. III. Tol-
 litur præcipua specie sublatâ: & posito genere analogo, necessa-
 riò ponitur præcipua species. Tolle substantiam & sustulisti
 ipsum Ens. Pone ens, ponenda erit necessario substantia.] Spe-
 cies sunt hi CANONES.

I. Positâ vel affirmatâ specie, ponitur &
 affir-

affirmatur Genus. ut: Cicero est homo. Ergo est animal. Dialectica est ars. Ergo est habitatio.
Nam; Cui tribuitur species, eidem generi
bui necesse est.

[Ratio est, quia species non partem ex genere accipit totum genus: ideo totum de qualibet dicitur, & singulis speciebus essentiam communicat, & generis natura inest.]

II. Negatis speciebus omnibus, negatur etiam genus totaliter. ut, Lapis neque homo neque bestia. Ergo animal non est.

Cui admittuntur omnes species, eidem generi adimi necesse est. Negata vero una specie, non est necesse negari genus. ut, Bestia ratione caret. E. & omne animal ratione caret.

III. In specie plus est, quam in genere. rationalitas est in homine, qua non est in animalibus & tanquam genere.

[Licet enim generis essentia sit in specie, species tamen propter hanc habet propriam essentiam a propria forma, per quam a genere distinguitur.]

IV. A specie ad genus ducuntur tantum argumenta affirmativa. ut, Homo est. Ergo est animal. In eo est modestia. Ergo in eo est virtus moralis. Est adulter. Ergo est vitiosus.

[Nota. A specie nos argumentari tantum affirmamus, nisi omnes species negentur. ut, Nec homo est, nec bestia. Ergo nec animal.]

V. Species & genus debent esse in eodem prædicamento. ut, Si genus est qualitas & est junctum etiam species. Si genus est substantia etiam species.

VI. Quæcunque attribuuntur speciebus

eadem etiam attribuuntur generi. ut, *Iustitia est laudabilis. Ergo et virtus est laudabilis.*

[Attende: si attributa sint communia, non si sint propria uni alicui soli speciei convenientia. Non igitur V. C. *Homo est immortalis. Ergo et animal erit immortale*; Homo enim non est omne animal: et attributum (immortale) commune non est, sed proprium.]

Alii addunt et hos Canones. Species perfecta I. est perfectior genere tam naturā, quam cognitione distincta. II. totam generis naturam in se habet. III. facilius cognoscitur quam genus (notione scilicet confusa sive complexa.) IV. Species perfecta sunt simul (naturā.) V. Nulla species alterius speciei pars esse potest. Quia species est pars generis. Sic homo non potest esse pars bestia, neque bestia pars hominis. VI. Species est quasi forma generis. Est enim quid determinatum. Omne autem determinatum respectu rei indeterminata habet se instar forma. Obiter observa, ad hanc classem referri posse Inductionem, quando ex multis collectis speciebus genus concluditur. ut, *Vinum Rhenanum calefacit, et item Hungaricum, Francicum, Gallicum, &c. Ergo omne vinum calefacit. Iudæi sunt peccatores, et gentes sunt peccatores. Ergo omnes homines sunt peccatores, &c.* Sed de Inductione plura dicemus infra in Doctrinā Syllogisticā.]

ELENCHUS

Generis committitur I. Cū genus non dividitur in species proximas, sed remotas. ut, *Argumentum est vel absolute consentaneum, vel modo quodam.*

II. Cū genus dividitur in species, quod genus verum non est. ut, *Si hominem distinguas in virum et feminam.*

III. Cū a genere affirmato inferatur affirmatio cuiuslibet speciei. ut, *Est animal. Ergo homo est. Homo est. Ergo est vel Petrus vel Paulus.*

[Interdum procedit, sed tamen contingenter, non necessario.]

ELENCHUS

Speciei committitur I. Cū falsa species ponitur

proverâ. ut, *Si metallum dicas corpus animatum, cum verâ sit species corporis inanimati perfectè mixti.*

II. Cùm ex affirmata una vel aliquibus speciebus universum genus affirmamus. ut, *Habet pyrum pomum. Ergo omnes arbores habet.*

[Non valet. *Licet enim in specie affirmetur genus finitè: non tamen affirmatur universè & definite.*]

III. Hac pertinet & vitiosa inductio: Cùm aut altera species falsa est. ut, *Arbanasius fuit coenobita Chrysostomus item, Ambrosius, Augustinus. Ergo omnes Episcopi fuere coenobites.*

[N. V. *quia plures Episcopi alii fuerunt uxorati.*]

Hac de Distributione primariâ: Restat Secundariâ.

CAPUT XXXI.

I. **D**istributio secundaria est, quae fitur ex argumentis modo quorundam consentaneis.

2. Estq; duplex: vel ex subjectis, vel ex adjunctis.

3. Distributio ex Subjectis est, cum partes sunt subjecta, totum verò est adjunctum, seu: cùm adjunctum per subjecta dividitur.

[*Subjecta & Adjuncta hic totum & partes dicuntur verè & exactè, sed generatim, quatenus qualicunq; modo, ratione seu notione aliquid ut totum & ut pars sumuntur, ut alii loquuntur. Subjecta & Adjuncta, totum & partes non verè, sed similitudine, imitatione & enumerationis ratione dicuntur. Cùm aliàs totum sit essentialiter partibus, & vicissim contrâ: Quod de Subjecto & Adjuncto asseverari non potest.*]

Exe